

ЕДИН МОДЕЛ НА САКРАЛНО РОДСТВО
(по материали от с. Горни Лом, Белоградчишко)

Светлана Антова

Студентски семинар по практическа етнология и фолклористика
„Проф. д-р Иван Шишманов

Ако между съвременните социални групи (и в самите тях) се наблюдава несъвместимост на различни модели на мислене и поведение, то в т.нар. „фолклорно съзнание” те напълно закономерно съществуваат и „се сродяват” в един фолклорен ментален модел.

Информаторът Цветко Минов от с. Г. Лом, Белоградчишко си служи в своите разкази с различни названия – „Исус Христос”, „Бог” и „Природа” – за обозначаване на едно и също понятие – Висшето Божество. Тези названия се отличават по своята сакрална натовареност и всяко едно от тях бива употребявано във връзка с времето разполагане във всеки конкретен разказ. Те са изразители на вярата на Цветко Минов и имат една и съща функция в неговото съзнание.

В рамките на това изложение се прави характеристика на всяко едно от посочените названия и се очертава смесването в съзнанието на информатора на реални от два различни модела – каноничен християнски и фолклорен християнски. С това се доказва способността на фолклорната менталност да възприема и асимилира модели, които са вън от нейните граници.

„Исус Христос” и „Бог” илюстрират каноничнохристиянските измерения на вярата на информатора Цветко Минов. Исус Христос е реално съществуващият Бог. Това е Богът, „ходил по земята”. На него са присъщи всякакви човешки характеристики. Според разказвача, Исус Христос отива „на небото”. По този начин, бидейки натоварен с една трансцендентна маркираност, той се сродява с Бог и Природа.

„Бог”, в представите на разказвача, е парадигматичен и знаково маркиран. За да се осъществи „ощуване” с Него е необходимо изпълнението на редица действия – прекръстване, молитва и др. Ако този поведенчески модел бъде възприет, Бог се извява като носител на благополучие, като покровител, лечител, наставник.

„Природа”, като название на трансцендентното Божество, отправя към една предхристиянска, пантеистична представа за Бога демиург. Това название е детерминирано на принципа „Бог е навсякъде, Бог е всичко.”. В същото време то е християнски обусловено и е семантичен код и лингвистичен израз на фолклорнохристиянската представа за Божеството. Наблюдава се едно ориентиране на мисълта във вертикална посока, което е пряко кореспондиране с мястото, където отива Исус Христос – „на небото”.

Двата модела – каноничен християнски и фолклорен християнски – са родствени по своята функционалност в представите на информатора. Всеки един от тях изисква определен поведенчески стереотип и притежава своя морално-етична парадигма. Усвояването им води до един и същи краен резултат – получаване на покровителство от Върховното Божество.